

Deugdethiek

Integriteit via filosofie tussen de oren

Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector (BIOS) lanceert komende week een groots opgezet programma over deugdethiek. Het is de bedoeling om ambtenaren, volksvertegenwoordigers en bestuurders aan het denken te zetten over hun houding.

Volgens Alain Hoekstra, hoofd BIOS, is bij integriteitsbeleid niet alleen het opstellen en handhaven van regels van belang. 'Integriteit moet tussen de oren zitten. De theorie van de deugdethiek is een prachtig hulpmiddel om mensen zelf te laten oefenen met ethische vraagstukken', zegt Hoekstra.

Onder de noemer 'Integriteit deugt' lanceert het BIOS volgende week een boek, een interactieve dvd en een website. Het gaat om een langlopend project voor een reeks van jaren. De dvd is gratis verkrijgbaar voor ambtenaren, bestuurders en raads-, Staten- en Kamerleden. Voor het boek moet wel worden betaald. Boek, dvd en website zijn hulpmiddelen om de deugdethiek in de publieke sector onder de aandacht te brengen.

SCHILDERING Volgens Hoekstra is het idee voor een langlopend project over deugdethiek jaren geleden al geboren. Een bezoek aan het Toscaanse Siena zorgde voor inspiratie: 'Daar is in het hart van de stad een oud gemeentehuis omgebouwd tot museum. Op verzoek van de toenmalige lokale bestuurders heeft kunstenaar Ambrogio Lorenzetti hier in de eerste helft van de 14e

eeuw wandschilderingen aangebracht over goed en slecht bestuur. Schilderingen over de deugden en ondeugden van bestuurders, en waartoe deze kunnen leiden.' Met het beeld van de schilderingen op zijn netvlies, bedacht Hoekstra dat het goed zou zijn om de deugdethiek in te zetten om de integriteit bij de overheid te bevorderen. Hij zocht hiertoe samenwerking met onder anderen Paul van Tongeren en Marcel Becker, respectievelijk hoogleraar en docent wijsgerige ethiek aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

HOUDING 'Kijkend naar integriteitsbeleid', zegt Hoekstra, 'kunnen regels niet het enige zijn. Er is ook behoefte aan een meer waarden-georiënteerde, stimulerende benadering. Ik was destijds beleidsambtenaar bij Binnenlandse Zaken, en toenmalig minister Remkes was hier in die tijd al enthousiast over. Hij was ook degene die destijds zei: "We hebben een club nodig om de overheden te ondersteunen bij het vormgeven en implementeren van integriteitsbeleid." Dat is toen het BIOS geworden.' Nadenken over de eigen houding is volgens het BIOS minstens zo belangrijk als richtlijnen, voorschriften en gedragscodes. Hoekstra: 'Regels kunnen vrij star zijn, en zullen nooit overal een antwoord op geven. Deugdethiek zet mensen aan tot denken en hopelijk tot het aankweten van een goede houding. Als dat lukt, kan je zeggen dat integriteit echt tussen de oren zit.' De deugdethiek gaat deel uitmaken van lezingen, opleidingen, congres-

BERT DE JONG

sen, trainingen en nieuwsbrieven waarbij het BIOS is betrokken. 'Het is naar onze overtuiging een boodschap die in deze tijd bijzonder goed tot zijn recht komt. Naast de geboden en verboden, is de deugdethiek een bredere en ook positieve benadering', meent Hoekstra. Kijkend naar het integriteitsbeleid in zijn geheel, valt er volgens Hoekstra overigens nog genoeg te verbeteren. 'Binnen grote overheidsorganisaties heb je vaak diverse afdelingen en functionarissen die zich bezighouden met integriteit. Daardoor is het integriteitsbeleid erg gefragmenteerd. Je hebt dan een coördinator nodig ter ondersteuning van het management. Deze spin in het web kan ervoor zorgen dat een eenduidige visie wordt uitgedragen. Dat is belangrijk, en daarom biedt het BIOS ook diverse leergangen voor coördinatoren aan. Maar helaas heeft lang niet elke overheidsorganisatie de beschikking over een coördinator.'

ALERT Departementen hebben allemaal wel een integriteitscoördinator, zegt Hoekstra. 'Maar bij kleinere gemeenten, provincies en waterschappen is het vaak iemand van bijvoorbeeld P&O, die het integriteitsbeleid in 2 of 3 uur per week erbij doet. Binnen deze organisaties is er vaak weinig tijd en budget, met

Alain Hoekstra: 'Regels alleen geven geen antwoord.'

als bijkomend probleem dat de integriteitsfunctaris in de hiërarchie niet hoog genoeg gepositioneerd is.' Verder hebben gemeenteraden en andere democratisch gekozen organen volgens Hoekstra onvoldoende zicht op de vorderingen en tekortkomingen van het integriteitsbeleid binnen de organisatie waarvoor zij verantwoordelijk zijn. 'Het afleggen van verantwoording kan en moet beter. Sinds 2006 zijn overheidsorganisaties hiertoe volgens de Ambtenarenwet ook verplicht. Wij hopen dat de begin dit jaar gepubliceerde BIOS-handreiking over verantwoordingsrapportages een duwtje in de goede richting kan geven.' Hoekstra zegt dat moet worden voorkomen dat de aandacht voor integriteit vermindert: 'In periodes van bezuinigingen en zelfs dreigende ontslagen moet je alerter zijn dan ooit tevoren. Binnen organisaties ontstaat onvrede, onzekerheid en soms zelfs rancune. Op integriteit wordt relatief snel bezuinigd, maar eigenlijk zou je in deze tijd juist het tegenovergestelde moeten doen.' *Boudewijn Warbroek*

Meer informatie: www.integriteitoverheid.nl

WAT IS DEUGDETHIEK?

Deugdethiek is een 2500 jaar oude filosofisch-ethische theorie die is gericht op de houding van een persoon. De Griekse filosoof Aristoteles wordt gezien als de grondlegger. De theorie gaat uit van de mens die zichzelf de vraag stelt hoe goed te leven. 'Dat is dus wezenlijk anders dan de vraag: welke handeling is geoorloofd?', verduidelijkt Alain Hoekstra, hoofd BIOS. Deugdethiek gaat daardoor niet alleen over ethische dilemma's, maar over menselijk handelen in de breedste zin. Het antwoord op de vraag hoe goed te leven, bestaat volgens de deugdethiek uit de ontwikkeling van goede houdingen of deugden. Voorbeelden van deugden zijn: moed, voorzichtigheid, rechtvaardigheid en gematigdheid.